

RAŠYTOJOS LAZDYNŲ PELĖDOS LITERATŪRINĖS PREMIJOS KONKURSUI

APSAKYMAS „DU KRANTAI“

Liucija Jagielienė,
Mažeikių r.

Ignas buvo neramuolis menininkas su poetine vaiko siela, priešinga jo kasdieninei buičiai. Jis labai didžiavosi, kad yra tikras žemaitis ir su malonumu berdavo visiems savo žemaitiškos kalbos perliukus. Ir niekas nepasakytų, kad jam jau seniai seniai gerokai per penkiasdešimt. Tris kartus keitęs gyvenimus, pradėdavęs kas kartą nuo tuščio žemės sklypelio, jis sugebėdavo ten padaryti rojų. Kiekvienas akmuo, gėlė, krūmas, medis ar net kelmas rasdavo ten savo vietą ir atsiskleisdavo visu grožiu, įgydavo naują veidą. Ignui vis buvo negana; iš miško ar pakelės tempdavo susiraizgiusias šakas, kelmus, medžių atplaišas. Tam tikra teritorijos dalis pasipildydavo įspūdingais akmenimis. Ignas buvo vienišius – jau ketveri metai, palaidojęs žmoną, gyveno savo rankomis perstatytame namuke, kurį švelniai vadino – jurta. Virš jos visą laiką plazdėdavo lietuviška trispalvė. Kai Ignas kur toliau išvykdavo, jis vėliavą nuleisdavo, tada visi žinodavo, kad Ignas darbuojasi kitame krašte, toli nuo savo namų. Bet, kai kartą Igną apvogė, daugiau jis vėliavos nebenuleido...

Igno namuko vidus buvo ypatingas tuo, kad viskas, kas ten buvo, pagaminta rankomis; išskobta, išdrožinėta; gultas, baras, gėlių vazonai, spinta, knygų lentyna, liustros... sunku net išvardinti viską. Akmeninis, spalvingas, savo rankomis sumūrytas židinys ir pečius suteikdavo jurtai jaukumo... Dėl kaitrumo pečių Ignas vadindavo „putiomkinu“. Kai Igno paklausdavo, kodėl jis netoks, kaip kiti, jis juokaudamas atsakydavo: „Aš nė pats nežinau... mon tėvs sakydavo: „Vėsi vaka kap vaka, o to veins tuoks, kap prisvėls blyns...“

Vasarą Igną namuose rasti būdavo galima tik savaitgaliais, tada jis apsiginkluodavo vandens šlangomis ir laistydavo savo mylimus augalus, gėles, šiltnamį. Per savaitę Ignas dirbdavo meninius kūrybinius darbus iš medžio ir akmens įvairiose rajono ar respublikos vietose.

Reikia pasakyti, kad Ignas baisiai daug rūkė, rytais kosėjo, bet vistiek rūkė. Save vadino alkoholiku, nors ir sugebėdavo gėrimo kiekį kontroliuoti. Kai jo kūnui reikėdavo peno, Ignas sakydavo: – „Laikas į žalią vaistinę“. Nusipirkdavo nedaug, tik vieną „plečkutę“. Kai jam pasakydavai, kad Ignai negerk visos, palik pusę rytdienai, jis atšaudavo: – „Ar gal vėlks avis ganyti“. Keikdavosi taip, kad net rąstai lubose girgždėdavo nuo jo rusiškų keiksmažodžių. Tačiau, kai pasinerdavo į poeziją, kai kurdavo eiles, jo žydrose akyse atsirasdavo tokie paslaptingi spindintys žiburėliai, ir atrodė, kad tai visiškai naujas, buitinei kasdienybei nepriklausantis žmogus. O jau kitų poetų eiles, knygų ištraukas cituodavo ištisomis pastraipomis. Ypač artimas jo sielai buvo Paulius Širvyys, labai patikdavo kitų poetų patriotiniai eilėraščiai apie Lietuvą. O be to labai mėgo dainuoti lietuviškas liaudiškas ir patriotines dainas. Žiemos vakarais skaitė senąją klasiką; Donelaitį, Daukantą, Žemaitę, Baltušį. Nepatingėdavo rytais įsijungti radiją ar televizorių, kada būdavo giedamas himnas ir taip iš širdies giedodavo, kad jam pačiam atrodė, kad jis stovi Gedimino pilies bokšte ar prezidentūros kiemelyje, ir kad jo balsą girdi visa Lietuva... O Mindaugo karūnavimo dieną nuvilnydavo jo balsas Navos ežero bangomis ir grįždamas nurimdavo tik Kartuvių kalno papėdėje. Sugiedoti himną – Ignui buvo šventa pareiga. Jis tada jausdavosi toks didis ir dar labai reikalingas savo kraštui žmogus, tikras pilietis... Jis turėjo didžiulį būrį draugų menininkų, skulptorių, gerai pažino menininkų gyvenimą. Didžiavosi, kad jis žinomas visoje Lietuvoje.

Kartą jis telefono langelyje pamatė tris kartus pasikartojantį, nepažįstamą numerį. Surinkęs jį, Ignas išgirdo gražiai skambantį moters balsą. Tai, pasirodo, buvo jo neseniai mirusio kurso draugo Viliaus žmonos Liudos balsas. Moteris apgailestavo, kad negalėjo jo pakviesti į laidotuves, nes neturėjo numerio ir nežinojo, kaip vyras buvo įvardijęs savo draugą telefone.

Taip prasidėjo jų bendravimas. Kartą Ignas pradėjo ir parašė, o vėliau ir perskaitė jai pirmą eilėraštį apie žvaigždyną: „Moterys vyrų pasaulį kitokį daro / meilės, švelnumo, grožio potvynyje skandina, / tad , vyrai, mylėkim moteris lyg žemę - / žemėje gyvenkim, /tada galėsime žiūrėti į žvaigždyną...“/ Liuda jam atsakė taip pat eilėmis. Telefono skambučiai vis dažnėjo, pokalbiai ilgėjo, net kavą ir arbatą jie gerdavo kartu, tik skirtingose telefono pusėse ir kalbėdavo ne tik eilėmis, bet ir visokiomis kitomis gyvenimo temomis.

Ignas, kaip buvęs Viliaus draugas, negalėjo neatvažiuoti aplankyti jo kapo ant Ventos upės kranto. Tame krašte niekada nebuvo apsilankęs. Žinojo, kad ant tos pačios upės kranto tik netolimam Papilės miestelyje palaidotas garsus švietėjas Simonas Daukantas, buvo matęs pravažiuojant didingą jos skulptūrą. Vis žadėdavo, kad kitą tikrai išlips Papilėje, nes jį traukė ta pakelta Simono Daukanto ranka. O apie Vieکشnius žinojo tik tiek, kad ten Vytauto paminklas ir garsi vaistinė. Apie vaistinę jis žinojo iš a. a. žmonos, nes ji daugybę metų buvo išdirbusi provizore. Tačiau labiausiai jam norėjosi pamatyti tą moterį, kuria jau spėjo susižavėti telefonu, apie kurią daug žinojo ir pažinojo neakivaizdžiai ir buvo matęs jų kurso draugų susitikimo metu... prieš dvidešimt penkerius metus. Tada jo atmintyje ji išliko kaip labai graži moteris, žviesiaplaukė, ilgakasė, bet niekaip negalėjo atgaminti jos veido bruožų. Atvažiavo autobusu, nes teisės buvo praradęs prieš daugelį metų. Kai pamatė ją, išlipant iš mašinos, šviesiaplaukę, pilnagrūdę, vilingomis akimis, panoro iš karto ją apkabinti. Sutrikęs ir pasimetęs ilgai žiūrėjo į jos žalias akis ir norėjosi Ignui jose nuskęsti visam laikui... Bet teko save sutramdyti.

Jo draugas gyveno mažame kaimelyje. Tvarkinga sodyba, gėlės, kruopščiai nuravėtas daržas, nupjauta žolė rodė, kad čia jaučiama tvirta šeimninė ranka. Kadangi Ignas, nepratęs būti be darbo, pirmą vakarą praleidęs su anūkėmis, antrą dieną jis jau kibo į darbus; sutvarkė vynuogyną, padarė suoliuką, lentyną.

Pirmas pasisvečiavimas truko apie tris paras. Ignas buvo paguldytas, kaip garbingas svečias, svetainėje. Sekančią dieną jis aplankė draugo kapą, pats išrinko ir pasodino du kelmelius gvaizdikų, kad primintų jų jaunystės gėles, uždegė žvakę ir ... apsisverkė. Jam tikrai buvo gaila jo geriausio draugo. Tyliai šlamėjo vieniša pušis, tarsi atiduodama pagarbą jų abiejų gerbiamai miškininko profesijai... Po to dar ilgai žvalgėsi po labai tvarkingas miestelio kapines, stebėjosi viešai sukabintais darbo įrankiais – jam buvo keista, kaip jų niekas nepavagia. Vėliau nusileido prie srauniai tekančios upės, ilgai žiūrėjo į ją... Vėl apsiašarojo... „Du upės krantai, viename verda gyvenimas, juokiasi, mylisi, dirba žmonės, o kitame krante jie jau amžinai ilsisi... Mano draugas – viename krante, o aš – kitame , juk aš už jį aštuoniais metais vyresnis...“ Ignas giliai atsiduso, nusibraukė ašarą ir pasakė: – „Važiuojam į kitą krantą...“

Pirmą kartą Ignas Liudą pabandė apkabinti prie vynuogyno. Liuda apsimetė to judesio tarsi nepastebėjusi, antrą kartą – kalant lentyną... bet tada pasigirdo vaikiški balsai, ir teko apsimesti, kad nieko neįvyko. Jis žvilgsniu sekiodavo netoliese besidarbuojančią moterį ir negalėdavo ir nenorėdavo atplėšti nuo jos savo akių... Širdyje jausdavo malonią šilumą, ir tada jis, savo širdyje susikaupusius jausmus, išliedavo dainų posmais. Kai paskutinį vakarą jie sėdėjo ir žiūrinėjo nuotraukas, jis vis nepakeldavo akių, žiūrėdavo nusišukęs į šoną. Rezgė pokalbį, bet į akis vengė žiūrėti. Daug vėliau Liuda sužinojo, kad jį trikdė jos suknelės iškirptė, kuri taip viliojamai traukė Igno žvilgsnį.

Liuda ilga laiką dirbo mokykloje, vėliau uždarius mokyklą vidury mokslo metų, įsidarbino bibliotekoje, nes savęs be knygų pasaulio neišsivaizdavo. Vaikai jau suaugę, išskridę savais keliais,

toli nuo gimtųjų namų. Tik jauniausioji, kaip tas paukštelis, su savo šeimynėle glaudėsi po mamos sparneliu. Bet trumpam.

Labiausiai Liudai nedavė ramybės ta Igno poezija, su gražiais metaforiškais jo eilėraščiais. Skaitydavo juos po keletą kartų, vėliau tas eiles persirašydavo į storą juodą sąsiuvinį. Gal kada jų prireiks... Ypatingai jos širdį palietė šios eilės; / Norėčiau būti Tavo obels šaka, / kuri tavo kiemely supas, / pražysti kvapniais žiedais, / kurie krisdami švelniai paliečia tavo lūpas.../

Po kiek laiko Ignas pakvietė ją apsilankyti savo namuose. Važiavo ne viena, pasiėmė ir anūkę. Taip norėjo Ignas. Jis jautė, kad mergaitė bus jam tarsi apsauga nuo jo širdyje verdančių jausmų.

Gyveno Ignas visiškai kitoje Lietuvos pusėje, kalvotame krašte. Nustebino jo kiemas, daugybė žydinčių gėlių, didžiulis langas, apraizgytas sodriomis, sultingomis vynuogių kekėmis. Pro jo namelio antro aukšto langą vėrėsi nuostabus, spalvingas vaizdas į ežerą, netoliese lingavo pušynas ir viliojamai kvietė seni mediniai laiptai į paslaptinę, lieknomis pušimis apaugusį kalną... Ignas labai norėjo parodyti Liudai gražų savo kraštą, todėl į pagalbą pasikvietė savo gerą kaimyną ir dar vieną šeimos draugę su dukrele, kurie mielai jam sutiko padėti. Didelį išpūdį Liudai paliko, saulei leidžiantis, pasiplaukiojimas valtele po ežerą. Iš pradžių nedrąsiai, vėliau net pati pabandžiusi irkluoti, Liuda su pasitikėjimu žvelgė į Igno spindinčias akis, deklamavo jam savo eiles... Jis jai irgi atsakė tuo pačiu... toli ežero bangomis skrido laimingo Igno skambus ir dainingas balsas... O koks puikus buvo pasivaikščiojimas Kartuvių kalne, smagios akimirkos prie aukščiausioje vietoje augančio ąžuolo, kurį abu bandė apkabinti... o dar apsilankymas prie stebuklingo šaltinio, iš kurio visi draugiškai gaivinosi vandeniu. Ignas su pasididžiavimu parodė savo padarytus darbus įvairiose rajono vietose, pasakojo apie juos su tokia meile, prikurdamas ne tik tikras, bet ir išgalvotas istorijas.

Po to atvažiavimai keitė vienas kitą, net pajūryje kartu praleido porą dienų su draugais. Nuo pajūrio ir prasidėjo jų artimesnė draugystė: dieną – prie jūros, vakaras – linksmų draugų kompanijoje, paskui ta paslaptinė lietinga naktis, kuri suartino abu.

O tada nenutilo skambučiai nei ryte, nei vakare, kartais ir naktimis. Ir liejosi eilės iš vieno telefono į kitą... Paskui dar buvo gražios vardinių, Naujų metų, gimtadienių šventės... Bet kartu pradėjo ryškėti tos kitos, kasdieninės, buitinės Igno savybės, kurios Liudą palengva atitolindavo nuo Igno. Pirmiausia tai kaimiškas netašytas jo grubumas, negražūs atsiliepimai apie kitas moteris, netvarkingumas, nuolatiniai butelio pakilnojimai, ypač, kai susitikdavo su vienu storu kaimynu, kurio net vardo Liuda nepamena. Kai pakeldavo telefono ragelį išgirdavo vapaliojantį Igną, jai darydavosi baisu. Porą kartų ji išgirdo ir moterišką besikeičiantį balsą. Ir kadangi Ignas paliko neišjungtą telefoną, tai girdėjo viską, net garsus lovoje.

Ignas kuriam laikui užmiršo ir poeziją, neberašė, teisindamasis, kad pavargsta, todėl vakarus leisdavo daugiau prie televizoriaus, kol nulūždavo ant baro daugiau nuo alaus, negu nuo nuovargio. Eilės retėjo... Tai, kas traukė Liudą, to jau nebebuvo. Dingo romantika. Skambučiai retėjo...

Tuo metu Liudą susirado jos vyro giminaitis. Pradėjo rodyti dėmesį, dažnai skambindavo, vėliau pasisiūlė ją aplankyti. Pirmą kartą aplankė labai trumpai, bet abu jautėsi artimi. Jis nieko neslėpdamas papasakojo apie savo sunkų gyvenimą, patirtas moralines ir fizines traumas. Po to įvyko dažnesni susitikimai... Bet Juozas beveik nesidomėjo poezija, tik muzika ir fotografavimu. Abu kartu, atsiradus galimybei, nuvyko prie jūros... Užsimezgė draugystė, palaipsniui virtusi į artimesnį jausmą.

Bet Liudai trūko... Igno eilių, tokių šiltų, jautrių, trūko romantikos. Kartą išgirdusi telefone vapaliojantį, cinišką, grubų jo balsą ir pažinusi išgertuvių draugo balsą, per kelias minutes parašė jam piktą laišką ir porą mėnesių tarp jų įsivyravo tylą.

Ignas gavęs tokį laišką atsikvošėjo iš girtavimo komos ir vos vos... neišprotėjo. Jis jautėsi labai pasitikintis savimi. Ir galvojo, kad Liuda amžiams jam priklausys. Bet supratęs, kad net eilės nebepadedą jam susigrąžinti Liudos, vaikščiojo, kaip žemę pardavęs. Vis labiau klimpo į neviltį,

išgėrimus, kol vieną kartą pasisakė vienam savo draugui. Tada gerai pažįstama kaimynė ir draugo giminaitė jį nuramino sakydama:

– „Ko, tu Ignai, dabar kaip šešiolikmetis... įsimylėjai?“ ir pasiūlė jį drauges... savo giminaitę, kuri jau šeštus metus buvo našlė. Ignas griebėsi šiaudo. Jis norėjo Liudai įrodyti, kad jis yra nepėsčias ir gali turėti bet kokią moterį. Ona buvo tiesmukiška, grubi, mėgdavo pasikeikti, žodžiu buvo visiškai priešingybė Liudai. Visiškai nesidomėjo poezija, tačiau mėgo augalus, gėles, buvo tvarkinga. Ignas džiaugėsi, kad ji prižiūrėdavo jo namus, išplaudavo rūbus, išvirdavo valgyti. Bet Igno jausminis pasaulis buvo sugriuvęs. Širdyje jausdavo tuštumą, nerimą, mintyse keikė Liudą, vadino ją išdavike, tironu... Bet vis tiek jam jos trūko... Visur, kur ėjo matė žalias, vylingas Liudos akis, nuolat prisiminė jos greitą eiseną, švelnumą, daug kartų skaitydavo jos eiles, vartydavo jos sutvarkytą nuotraukų albumą. Širdyje buvo nyku. Bet savo kaltės nejautė visiškai. Savo nusizengimus vadino buitinėmis smulkmenomis ir buitinėmis dulkėmis.

O Liuda nors ir gerai jautėsi su Juozu, bet dažnai pagalvodavo apie Igno eiles, apie kartu praleistą laiką... prie jūros... valtyje ežere... ant ant kalno... Naktį sapnuodavo, kaip ji deklamuoja Ignui naujai sukurtas eiles.

Kartą ji ryžosi ir, po dviejų mėnesių tylos, paskambino Ignui klausdama apie vieną, iš jo krašto parsivežtą augalą, kuris lipo smarkiai į viršų, bet neleido šakų.

Ignas atsiliepė, pasakė ką ir kaip reikia daryti ir tuo pokalbį baigė. Bet vakare... vakare jis paskambino... po to sulaukė ir žinutės su eilėmis, paskui vėl skambučio... Prasidėjo sunkus jų santykių aiškinimosi etapas, kuris virsdavo pykčio potūkiais, ašaromis, bet abu jau nebegalėjo būti be vienas kito, poezijos ir bendravimo.

Apie jų draugystę telefonu nenutuokė nei Juozas, nei Ona. Abu sutarė, kad bendraus abu tik kaip draugai. Bet jų eilės kvepėjo meile...

Ignas prisipažino, kad jis labai bijo savo draugės, kad su ja draugauja todėl, kad negali nuvilti savo draugo ir nenori pyktis su jo šeima, nes Ona yra jų giminaitė. O Ona? Ji greitai prisipažino Ignui, kad myli jį... per daug greitai prisipažino... Vėliau paaiškėjo, kad Ona nesutarė su savo marčia, o čia atsirado puiki proga išeiti gyventi pas Igną. Gudriai pasiūlė Ignui mainais už žemės sklypą užrašyti jai Igno namuką, leidžiant jam gyventi iki gyvos galvos. Ar tai meilė? Ignas bandė pateisinti, kaip jai sunku su marčia gyventi, kad nuolat pykstasi... Liudai taip ir norėjosi pasakyti: „Ignai, atmerk akis... niekada nebūna kaltas vienas, pykstasi du... Vadinasi abu kalti... o kaip bus Tau, Ignai? Abu esate stačiokiški, nelaikote liežuviu už dantų... Atimsi iš savo anūkių joms prižadėtą namuką?... Manau, kad Tavo vaikai bus protingesni ir to neeis...“

Ignas buvo pasimetęs, jis viskuo kaltino Liudą, ieškojo priežasčių, kuom jos draugas Juozas už jį pranašesnis, kodėl Liuda pasirinko jį. Abu bardavosi telefonu... bet žinutėse išsiliedavo meile ir ilgesiu alsuojančiomis eilėmis... Igno jausminis pasaulis apsigyveno kryžkelėje. Jis buvo visiškai pasimetęs... Bet buvo paklusnus savo naujai draugei. Jis jos net bijojo... nes ji pasakė griežtai:

– nutrauk visas buvusias draugystes... aš vyrų nekolekcionuoju ir tu moterų taip pat...

Kartais Ignas atrodė, kaip pamuštas žvėrelis, nepriklausantis pačiam sau, neturintis savo nuomonės, šokantis pagal naujos draugės dūdelę. Savo bejėgiškumą slėpdavo po pagyrūniška kauke apie savo darbą, kaip visi jį gerai įvertina, kaip gerai jis dirba. Taip, tai buvo teisybė, tai rodė pagarbos verti jo darbai.

Bet naktimis, kai likdavo vienas, jis mintimis grįždavo į savo praeitį... Pritilo jo balsas... Tyliau skambėjo ir himnas... Ignas kartais verkdamas, kartais rašydavo gražias eiles Liudai, o kartais išdėdavo ją į šuns dienas, po to atsiprašinėdavo, prašydavo atvažiuoti į susitikimus ten, kur jis darbuodavosi, vis sakydamas, kad su ja sunku, bet be jos negali. O be to jis labai didžiavosi Liuda prieš savo

draugus, bendradarbius, net vaikus, skaitydavo jiems Liudos eiles, mėgdavo su ja lankytis spektakliuose, renginiuose, restorane. Tik Ona nieko apie tai nežinojo...

Liuda pagalvodavo, kad nors jis ir stiprus vyras, bet savo valia silpnavalis... Aišku jis velniškai bijojo vienatvės, todėl jam būdavo patogiu, kad šalia nors ir ne mylima, bet yra moteris, kuri tvarko jo namus... Bet ar to užteko meilei, jis pats to nežinojo.

Tuo metu Liuda gražiai draugavo su Juozu. Juozas labai rūpinosi jos sveikata, buvo dėmesingas, paslaugus. Bet ir jai trūko Igno eilių... Kas Liudą džiugino, buvo malonu jos širdžiai, kad Ignas neapleido savo gėlynų ir augalų, dar labiau kibo į darbus, pradėjo lankytis poezijos renginiuose ir... beveik nebegėrė. Skausmą, neviltį ir meilę toliau išliedavo eilėmis... Kartą, susitikę renginyje, giedodami himną, jie stipriai susikibę rankomis abu pajuto, kad poezija tikrai yra pats tvirčiausias juos jungiantis tiltas...

Taip ir keliavo abu skirtingais upės krantais... Liuda ir Ignas... Ir tik priėję tiltą, jie susitikdavo, atsigerdavo atminties šuliny, nusiprausdavo praeities šaltinyje ir vėl keliaudavo kiekvienas savo kranto puse iki sekančio tilto. Ar jiems lemta būti kartu? Gal būt tai žino tik jų rašomos eilės...
